

El Cinquantenari de l'Excursionisme Català

D'ençà del 26 de Novembre de 1876 s'han escolat cinquanta anys. En aquell dia, ben memorable per la tasca reconstructiva de Catalunya, va ésser fundada l'«Associació Catalanista d'Excursions Científiques» per uns joves enardits d'un gran entusiasme i molts de la qual eren d'una posició modesta. A Montgat, on sis jovencells havien anat en recerca de la naturalesa, va decidir-se la creació de la primera entitat excursionista de la Península Ibèrica. Es pot ben bé afirmar que, a l'ensems, va ésser posada la primera pedra d'una cultura nostra. Allí té, també, començament l'afició muntanyenca, tan arrejada en la generació actual.

Dos anys després, el 21 de Septembre de 1878, és fundada l'«Associació d'Excursions Catalana», l'actuació de la qual és d'un sanitós i viu antagonisme emulatiu de treball amb la primera. Dos moviments en un mateix camp d'activitats havien de tenir un natural paral·lelisme, que per força havia de tòrcer's i confluïr. Llavors va nèixer el «Centre Excursionista de Catalunya», que va tenir vida efectiva sota la presidència il·lustre d'Antoni Rubió i Lluch. Aquesta entitat va considerar-se continuadora de la primera entitat excursionista i estampà la data que ara s'ha commemorat en el seu segell.

En el «Centre Excursionista de Catalunya» s'escau, doncs, la representació dels primers excursionistes constituïts i, per aquesta raó, acaba de rebre l'homenatge dels amants d'una incipient cultura autòctona i dels devots de la muntanya, fosos en un mateix entusiasme d'agraïment.

En la festa d'aquest homenatge ha recordat Rubió i Lluch, sortosament i gloriósament vivent encara, que els homes acoblats en les primeres entitats excursionistes varen fer sorgir la prosa científica catalana. Fins aleshores només es sabia que el nostre idioma fós apte pel conreu de la poesia. Els Jocs florals no donaven altra esperança. Fins la veu autoritzada i altíssima de Milà i Fontanals havia reclòs el català dins una torre de vori poètica. Quan els nostres erudits—deixem ara de banda els homes de lletres—posaven les mans a la nostra història, al nostre folk-lore, a la nostra geologia, els calia manllevar un idioma. El seu no els servia. Només podien emprar-lo els cantaires.

Milà i Fontanals rectificà tàcitament el seu judici en un pròleg que va escriure precisament per a una obra publicada per la nostra entitat excursionista. La prosa catalana, gràcies als homes d'estudi que treballaven dins l'excursionisme, començava de cobrar importància. Aviat el «pus bell catalanesc» tornaria a la seva brillant categoria d'idioma indiscutible. Imperfecte, vacil·lant, ple de barbarismes lèxics i sintàctics, ja tenia mal·leabilitat per a servir a la història, a la ciència i a tota manifestació de l'esperit humà.

Cal que ens representem idealment els primers treballadors de la nostra renaixença, puix només així és possible de reconèixer-los llur immensa vàlua com a homes de vo-

luntat i ardidesa. Ningú no els assegurava que llur esforç pogués ésser considerat algú dia, ningú no els podia predir que la seva obra potser serviria de fonament a un edifici sòlid. Més aviat havien de creure que les seves il·lusions, esforçadament acaronades, podien caure, temps a venir, en un buit afrós i que tot s'hauria esmerçat debades. Aquells qui Antoni de Bofarull apel·lava irònicament la «colla del Sant Mus literari» i altres «els de la farigola», han col·locat els carreus d'una cultura amb un avenir obert a les més falagueres esperances. Així, els treballs primers no s'han fet en va ni ha fallat l'esperança que en ells depositaren els qui, amb fe i coratge, els varen emprendre. Josep Fiter i Inglès, el primer president de l'«Associació Catalanista d'Excursions Científiques» i un dels jovencells de Montgat, va escriure: «Vulgui Déu que, temps a venir, ens poguem honrar d'haver contribuït, una vegada més, a sentar el bon nom de Catalunya, a treballar en profit de la nostra pàtria». Aquest clam va ésser escoltat; aquests precursors tenen ja una pàgina d'honor en la història, tot just començada, de la nostra cultura.

Uns excursionistes francesos varen visitar, una vegada, el nostre «Centre Excursionista de Catalunya» i s'imposaren de les múltiples activitats que s'hi desenrotllaven. No cabien d'admiració i de sorpresa. Varen exclamar: «Vosaltres feu més que no fem nosaltres. La nostra activitat només és excursionística i de vegades científica; vosaltres, ultra això, feu una tasca patriòtica i expandiu cultura i il·lustració».

Heus ací una sorpresa ben lògica. Ningú no podria comprendre, a l'estranger, si no prologàvem la nostra explicació amb la definició de Catalunya com a terra sense govern i el consegüent esforç dels catalans per a distingir-se amb una cultura pròpia, la vera significació del que ve anomenant-se excursionisme científic. Es, fora d'ací, molt poc compredora la barreja d'estudi i exercici físic.

En els països constituïts, els governs creen o patrocinen—no oblidant mai l'ajut pecuniari—unes entitats per a l'estudi de cada un dels aspectes nacionals. Els homes que hi treballen col·laboren, per conseqüència, en l'ample camp de la ciència universal. Aquests homes tenen, com pertot, els seus lleures d'expansió. Sobretot en els pobles germànics—alemanys, anglo-saxons, escandinaus,—els treballadors intel·lectuals són, alhora, devots de l'esport i la cultura física. Aquests pobles, més que cap altre, han donat l'impuls major a l'alpinisme i a l'esport de muntanya. ¿Comprendrien ells, comprendria cap ciutadà d'un poble normalment constituït, en una simple llambregada, l'estranya unió de l'alpinisme amb els estudis geogràfics, geològics, prehistòrics, arqueològics, folk-lòrics, etnogràfics o filològics? Ells poden pensar que una cosa és l'esport, distracció mental i exercici físic, i una altra la profunda preocupació per esbrinar i descobrir tot allò que encara no està ben aclarit. Però nosaltres no. Les nostres situacions no són idèntiques.

Els qui fundaren el nostre excursionisme constituït devien veure—amb una clari-vident intuïció—que era perfectament compatible el maridatge de l'amor muntanyenc i l'estudi integral de la nostra terra. Eudald Canibell ens ha confessat que ells ignoraven l'existència dels Clubs alpins i els Mountain clubs de l'estranger. Cap suggestió forana, en fundar llur «Associació», no havia frapat els nostres precursors. L'ur idea era origi-

nal; la que esqueia al país on devien actuar. Un geni nacional sembla que guiava els entusiasmes llurs i els menava pels viaranyes més segurs i indicats.

Si contràriament haguessin estat esgarriats per un enderriament universalista que, en aquest cas, hauria tingut el fals enfocament de tots els qui han trobat esquifit un punt de vista pairal, els precursors del nostre excursionisme haurien fundat un Club alpi. Què n'hauria sortit? S'hauria anat, si s'hagués pogut, a la valorització turística dels nostres Pireneus i de les nostres serres més importants, però en això haurien topat amb un obstacle. Deixem a banda l'absoluta indiferència que els catalans de llavors devien sentir per la muntanya. No oblidem, però, que tot intent de valorització turística necessita grans mitjans: l'escalf poderós de l'Estat i la força econòmica dels grans capitals. Hauria estat això possible? Ben duptós. Pensem, sinó, en la pregona diferència que hi ha, avui mateix, en les dues vessants del Pireneu, la de França i la d'Espanya.

Els nostres primers excursionistes, més que amadors de la muntanya, eren homes amb una preocupació ben determinada. No eren insensibles a la bellesa del paisatge i a la passió per l'escalada dels alts cims. Ens ho demostren les pàgines que ens han llegat amb la ressenya de les seves excursions. Amaven la muntanya, però aquest amor no els abassegava el cor. Al costat seu, servien un deure. A despit de llur afició doble, ells han obert camí a la última promoció excursionista, essencialment esportiva i muntanyenca.

Els qui blasmen aquesta darrera generació obliden que, en un sentit europeu, és normal. Caldria, però, que els joves d'avui pensessin en una cosa: som en un país desorganitzat i mentre duri l'absència de govern que ens aclapara són necessàries moltes mans generoses i desinteressades per endegar-lo. Si és cert que cada terra fa la seva guerra, cada poble necessitarà una arma diferent per lluitar. Qui pugui fer servir l'excursionisme per alguna cosa més que per una gaubança material, té l'obligació ineludible de treballar. Baldament els precursors acomplissin una obra formidable, la feina a fer és extraordinària.

Fóra natural que cessés, en l'excursionisme, la barreja d'esport i investigació científica. Darrerament, això gairebé s'havia aconseguit. El «Centre Excursionista de Catalunya» havia romàs, en l'aspecte científic i cultural, a segón terme. Els seus homes més eminents treballaven en les institucions que va crear una incipiència estatal. La seva activitat anava a decantar-se en un aspecte purament alpi. Erem allà on calia, idealment. Una ponentada, però, aterrà l'organització que anys i fondes preocupacions havien bastit. Potser hom s'havia fet massa il·lusions sobre una corporació muntada, políticament, en l'aire. Això ens haurà ensenyat a no refiar sinó en el nostre propi esforç i orientarà algú futur possible mecenatge.

Tenim a Catalunya tres o quatre institucions sostingudes per l'esforç particular ben a posta per a refer la personalitat col·lectiva de la nostra terra. El «Centre Excursionista de Catalunya» ja té, com havem dit, una tradició en aquest sentit. L'estudiós dels nostres dies posseeix amb les publicacions i edicions d'aquesta entitat un bon arxiu per consultar i fins per orientar-se. Aquests cinquanta anys de tasca, però, freturen una continuació.

La nostra entitat cabdal de l'excursionisme té, avui, un subtítol. Sens dupte, va adoptar-lo per presentar-se a l'estranger. Com a Club alpi català té, doncs, una altra

tasca a accomplir. Les guies d'Artur Osona—segons com, encara servidores—, de Cèsar A. Torres, de Juli Soler i de Vidal i Riba i els mapes que fins avui porta publicats són d'una utilitat imponderable pels qui ressegueixen les nostres muntanyes. Algunes, però, s'han de reformar i posar al dia; s'en haurien de fer moltes que no existeixen.

Els clubs alpins es concreten a fer l'estudi i l'exploració de les muntanyes o l'ascensió als grans pics. El nostre excursionisme, fins avui més aviat preocupat per una orientació científica, sembla tendir-hi. Hem advocat per una duplicitat d'activitats. Ens sembla que, ara que som cinquanta anys després de la fundació de la primera entitat excursionista i que es ret homenatge als precursors, s'hi hauria de pensar molt seriosament. I no abandonar aquest pensament fins que una solució ideal no posi cada cosa al seu lloc.

JERONI PRAT